

Michel Voirol

Hướng dẫn CÁCH BIÊN TẬP

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẤN

HƯỚNG DẪN CÁCH BIÊN TẬP

Michel Voirol

Hướng dẫn _____
CÁCH BIÊN TẬP

(Sách tham khảo nghiệp vụ - tái bản lần thứ 4)

Người dịch: Nguyễn Văn Hào

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẤN
Hà Nội - 2007

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Đồng hành cùng cách mạng, đội ngũ báo chí nước ta ngày càng phát triển, trưởng thành. Đến nay, cả nước đã có gần 700 cơ quan thông tin đại chúng ở trung ương và các địa phương (bao gồm các tòa soạn báo, tạp chí, đài phát thanh, truyền hình), với hơn 12.000 nhà báo được cấp thẻ hành nghề cùng hàng ngàn sinh viên đang theo học tại các trường, khoa, phân viện đào tạo báo chí trong cả nước.

Bằng những đóng góp quan trọng và thiết thực, hoạt động báo chí đã có vai trò xứng đáng trong công cuộc đổi mới của Đảng và Nhà nước ta, giữ vị trí xung kích trên mặt trận tư tưởng, mang sức mạnh cổ động và tuyên truyền tập thể hùng hậu trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Tuy nhiên, nếu nhìn vào các đầu sách nghiệp vụ báo chí đã xuất bản từ trước đến nay, thì quả là còn quá khiêm tốn, chưa đáp ứng được yêu cầu phát triển của nghề báo nói riêng và nền báo chí nước nhà nói chung.

*Xuất phát từ thực tế đó, Nhà xuất bản Thông Tấn đã chủ trương xuất bản **Tủ sách Nghiệp vụ báo chí**. Một bộ sách tham khảo nghiệp vụ gồm 14 cuốn được chọn dịch, biên soạn từ những nguồn tư liệu nước ngoài (Nga, Anh, Pháp, Đức) của các tác giả có uy*

tin đã ra mắt bạn đọc lần đầu tiên vào dịp kỷ niệm lần thứ 78 Ngày báo chí Cách mạng Việt Nam (21/6/1925 – 21/6/2003).

*Là một đầu sách trong bộ sách nói trên, cuốn **“Hướng dẫn cách biên tập”** của tác giả – nhà báo người Pháp Michel Voirol đã được đọc giả quan tâm đón đọc. Nội dung cuốn sách phong phú, thiết thực. Tác giả không chỉ nêu những nguyên tắc cơ bản về mặt lý luận nghiệp vụ, mà còn truyền lại những kinh nghiệm thực tiễn trong công tác biên tập, viết báo: từ bố cục, thể hiện tin, bài, các thể loại báo chí, cho đến cách trình bày, sắp xếp, lên trang một tờ báo, hướng dẫn tỉ mỉ những kỹ năng, kể cả về kỹ hiệu sửa bài, v.v..*

Sau một năm ra mắt bạn đọc, Nhà xuất bản đã nhận được nhiều ý kiến đóng góp, đặc biệt là trong khâu dịch thuật và biên tập. Để nâng cao chất lượng ấn phẩm, cũng như tiếp thu ý kiến nhiều bạn đọc Nhà xuất bản đã cho dịch và biên tập lại cuốn sách này, hy vọng gửi đến bạn đọc một ấn phẩm hoàn thiện hơn.

*Tái bản cuốn sách, Nhà xuất bản mong tiếp tục nhận được sự góp ý, phê bình của đông đảo bạn đọc gần xa, các cơ quan thông tin báo chí, các cơ sở đào tạo nghiệp vụ... đối với cuốn sách nói riêng và **Tủ sách Nghiệp vụ báo chí** nói chung, để những ấn phẩm tái bản tiếp sau được tốt hơn.*

Xin trân trọng giới thiệu cuốn sách cùng bạn đọc.

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TIN

Chương I

NHỮNG NGUYÊN TẮC CHUNG

Nhà báo viết để tất cả các độc giả có thể đọc và hiểu được, chứ không phải viết cho riêng một giới độc giả am hiểu vấn đề. Ngay cả trong tạp chí chuyên ngành, không phải các độc giả đều có chung một trình độ. Điều đó càng đúng đối với các tờ nhật báo đưa những thông tin nói chung, những tạp chí phát hành rộng rãi, đài phát thanh và vô tuyến truyền hình. Vì vậy, điều quan trọng là cần phải tuân thủ một số nguyên tắc.

CÁCH VIẾT TIN

Nêu rõ ý, viết đúng văn phạm, sử dụng từ ngữ dễ hiểu, đó là những đòi hỏi của một bài viết.

Như vậy, người viết phải quan tâm trước hết đến sự rõ ràng: rõ ràng về thông tin, rõ ràng về ngôn ngữ.

Rõ ràng về thông tin

Bài báo là một thông tin: một tin tức, hoặc một dư luận. Cách tốt nhất để truyền đạt thông tin này

là phải viết cho bản thân mình hiểu được trước khi dựng nó thành bài báo. Đó là điều mà mỗi người vẫn làm hằng ngày trong cuộc sống, khi được yêu cầu thuật lại một cuộc họp hay một sự kiện mà ta chứng kiến, ví dụ như: *“Tổng thống xin từ chức, ông X và ông Y đã đệ đơn ứng cử”* hoặc *“Buổi diễn ra mất đã không thành công. Rạp vắng quá nửa và khán giả la ó ầm ĩ”*.

Dù vấn đề phức tạp như thế nào chăng nữa, điều chủ yếu cần nói vẫn có thể trình bày trong hai câu. Đó là tin vẫn khi ta chỉ được dành 10 dòng trên trang báo hay 10 giây trên sóng phát thanh, truyền hình. Tự gò mình trong hai câu trước khi viết bài báo là một phương pháp hay để xác định rõ điều ta muốn thông tin tới độc giả, thính giả và khán giả truyền hình.

Để viết tin, chủ yếu ta phải chọn lựa, sắp xếp theo mức độ quan trọng của các chi tiết, sự kiện cần thông tin và loại bỏ những chi tiết, sự kiện không quan trọng. Đó là một cách tuyệt hay để biết nên bắt đầu thông tin từ đâu khi ta còn do dự hoặc “tắc tị”. Như vậy cũng là đã đi được một phần lớn con đường dẫn ta tới chỗ đặt đầu đề và viết phần mào đầu. Sau hết, đó là một sự dẫn dắt chắc chắn cho dàn bài của một bài báo.

Một bài báo chứa đựng một thông tin chủ yếu và chỉ một mà thôi. Nếu như ta không thể diễn đạt nó bằng một số ít từ thì chính là vì ta không biết

rõ điều ta muốn truyền đạt. Hãy loại ra trường hợp ta không có điều gì để nói và im lặng là điều tốt hơn cả. Trường hợp thường gặp nhất là có quá nhiều điều để nói. Khi đó ta phải chọn từ một góc độ ưu tiên, còn những góc độ khác chỉ cần xem xét sơ qua. Đó là cách đơn giản nhất để tránh sự bế tắc, và một bài viết lung tung theo nhiều hướng. Nếu quả thực vấn đề chứa đựng nhiều thông tin chính thì tốt nhất là xử lý riêng biệt từng thông tin, bằng nhiều bài báo.

BỨC THÔNGIỆP PHẢI ĐƯỢC TIẾP NHẬN THẬT TỐT

Mỗi bài báo là một thông điệp gửi tới độc giả. Để bức thông điệp này được tiếp nhận và hiểu được thì trước hết nó phải rõ ràng (CLAIR).

Hãy dựa trên chữ này để nhớ những nguyên tắc cần tuân theo:

- C** của chữ centré (trung tâm) - ở trung tâm của mỗi bài báo có một thông tin chính, và chỉ một mà thôi.
- L** của chữ lisible (dễ đọc) - bài báo phải dễ cho tất cả mọi người hiểu được.
- A** của chữ actuel (tính thời sự) - mọi bài báo phải gắn với vấn đề thời sự hoặc với các chủ điểm.
- I** của chữ immédiat (ngay tức thì) - bài báo đi thẳng vào vấn đề ngay từ dòng đầu tiên.
- R** của chữ rigoureux (chính xác) - tin tức trong bài báo phải thật chính xác.

Rõ ràng về ngôn ngữ

Có nhiều nhà báo mới vào nghề bị ám ảnh bởi một vấn đề giả tạo, đó là văn phong. Báo chí không phải là văn học. Nhà báo trước hết là một chuyên gia về thông tin, viết những điều xảy ra trong nước và trên thế giới khiến độc giả, thính giả hay khán giả truyền hình quan tâm.

Hơn nữa, nếu anh ta có năng khiếu diễn đạt thì càng tốt – tài năng đó sẽ nhanh chóng được thừa nhận. Nhưng điều người ta đòi hỏi trước hết ở một nhà báo là, cùng với sự nhạy bén tin tức, anh ta phải có khả năng truyền đạt tin tức đó một cách ngắn gọn và dễ hiểu đối với tất cả mọi người. Vì vậy, hãy tìm cách diễn đạt một cách đơn giản và rõ ràng nhất thông tin chính của bạn. Mỗi bài báo chứa đựng một thông điệp, mỗi dòng chứa đựng một thông tin.

• **Viết đúng chính tả.** Chính tả là một thứ luật nghiêm ngặt và logic như... Luật giao thông vậy. Bản thân các từ ngữ vốn có diện mạo riêng và đã được độc giả thừa nhận từ lâu. Lỗi chính tả làm sai lệch ý nghĩa của câu chuyện. Mắc nhiều lỗi chính tả sẽ khiến người đọc nghi ngờ học lực của tác giả cũng như chất lượng của thông tin.

• **Chú ý về cú pháp.** Trong tiếng Pháp, cấu trúc thông thường (chủ ngữ – động từ – bổ ngữ) là cấu trúc dễ hiểu nhất và dễ “hấp thụ” nhất. Đôi khi thay đổi cấu trúc cũng gây được sự thích thú cần

thiết. Nhưng lạm dụng những cấu trúc bất ngờ sẽ gây khó khăn cho việc tiếp nhận thông tin.

- **Hãy viết những câu ngắn.** Kinh nghiệm đọc và nhớ cho thấy với một câu trung bình (từ 20 đến 30 từ), độc giả tiếp nhận phần nửa sau kém hơn phần trước. Quá 40 từ người đọc sẽ quên mất phần lớn câu viết. Như vậy là đủ để phê phán những câu dài tới 50, 60 từ hoặc hơn thế trong báo viết. Người ta đọc báo không giống như đọc một tác phẩm của Proust. Nếu mỗi câu, độc giả cứ phải đọc đi đọc lại mới hiểu thì phản xạ thông thường của người ta là bỏ dở. Nhưng không phải vì thế mà người đọc chấp nhận lối viết cụt lùn, mỗi câu chưa đến 10 từ mà một số nhà báo ưa dùng vì nó cũng khiến họ mệt mỏi. Nên có sự kết hợp giữa những câu rất ngắn với những câu dài hơn. Nhưng 40 từ là một giới hạn.

Dùng từ dễ hiểu

Mỗi từ không thông dụng là một trở ngại đối với độc giả, thính giả cũng như khán giả truyền hình. Nếu những trở ngại này xuất hiện thường xuyên ở mỗi câu, họ sẽ bỏ đi hoặc quay lưng lại với bài báo. Tìm cách giải thích mọi từ ngữ có thể khiến người đọc hiểu sai; sử dụng những từ thông dụng hàng ngày thay vì những từ cao siêu; giải thích những từ viết tắt chữ đầu; so sánh một con số với một độ lớn đã biết là những phản xạ sơ đẳng và không thể thiếu của nhà báo.